

Ryszard Stefanik, Kamila Borkowska
Uniwersytet Szczeciński

Spoleczne i ekonomiczne uwarunkowania sportu osób niesłyszących w Szczecinie w latach 1960-2016

Streszczenie

Wraz z rozwojem teoretycznych podstaw nowożytnego sportu rosło zainteresowanie jego rolą w aktywizacji środowisk osób niepełnosprawnych. Organizacja zawodów mistrzowskich dla tych grup, w tym igrzysk paraolimpijskich, przyspieszyła proces społecznej akceptacji oraz kształtowania organizacyjnego. W publikacji przedstawiono uwarunkowania rozwoju sportu głuchych od 1960 roku, tj. od momentu powstania pierwszego Klubu Sportowego Głuchych w tym mieście. Stowarzyszenie od samego początku współpracowało z zakładem wychowawczym dla dzieci niedosłyszących, w którym wychowanie fizyczne i sport były elementem rehabilitacji i kompensacji nabytych wad w rozwoju. W tym środowisku uprawiano pływanie, lekkoatletykę, siatkówkę, koszykówkę, strzelectwo sportowe, tenis stołowy, akrobatykę oraz brano udział w turniejach szachowych. Popularna była także turystyka. W 2001 roku powstał w Szczecinie Uczniowski Klub Sportowy „Wiosło”, a w 2012 roku Szczeciński Klub Sportowy Głuchych „Korona”. Obecnie do propagowanych w tym środowisku dyscyplin sportu należą: piłka nożna, siatkówka, koszykówka, bowling, żeglarstwo oraz wioślarstwo. W pracy ukazano zdrowotne i społeczne korzyści wynikające z uprawiania sportu przez osoby niedosłyszące. Wskazano także na zakres podejmowanej aktywności i możliwe ograniczenia.

W badaniach zastosowano metodę dedukcyjno-indukcyjną, analizę materiałów archiwalnych, prasowych oraz dostępnych opracowań, w tym stron internetowych.

Słowa kluczowe: historia, kultura fizyczna, niesłyszący, Szczecin, okres po 1945 roku.

Kody JEL: I12

Wstęp

Już w najstarszych cywilizacjach osoby kalekie i niedorozwinięte, zarówno psychicznie, jak i fizycznie, były odrzucane poza nawias społeczności. Zabobonny strach przed nieznanymi schorzeniami, troska o zdrowie i silną młodzież oraz przedmiotowość wobec państwa sprawiły, że rodzące się dzieci z widocznymi wadami i ułomnościami były zwykle uśmiercane bądź porzucane (Jurewicz, Winniczuk 1973). W przypadku ludzi niesłyszących postępowano różnie. Od negowania ich społecznej obecności, wyrzucania poza margines czy nawet uśmiercania, do swoistej czci, jaką otaczano osoby „niezdolne” do grzechu przez własne wyobcowanie z otaczającego ich środowiska. Tak było na przykład w starożytnym Egipcie i Persji. Średniowieczne chrześcijaństwo Europy wbrew zasadom miłosierdzia nie stało się schronieniem dla niesłyszących czy głuchych, bo przyporządkowane tej grupie określenie przez całe stulecia miało pejoratywne znaczenie. Niesłyszącym zarzucano nie-

zdolność do przyjmowania określonych nauk oraz naznaczenie grzechem, objawiającym się przez cielesne niedomagania. Ulgę w ciężkim położeniu przynosiło, do pewnego stopnia, funkcjonowanie szpitali, w których udzielano opieki, zarówno chorym, jak i ubogim. Do głównych takich ośrodków należały przyklasztorne szpitale zakonu Benedyktynów, ale także szpitale znajdujące się pod zarządami miejskimi. W późniejszym czasie ważną rolę odgrywały fundacje opiekuńcze przeznaczone dla wędrowców, starców, chorych i kalekich. Ich głównym celem było jednak izolowanie niechcianych mieszkańców, głównie żebraków.

Pierwsze działania, których celem było nauczanie głuchych, a tym samym stworzenie jego teoretycznych podstaw, miały miejsce w XVI i XVII wieku. Prawdziwy przełom przyniósł jednak dopiero wiek XVIII, kiedy zaczęły powstawać szkoły przeznaczone dla dzieci niesłyszących oraz podjęto się opracowywania metod komunikacji i nauczania. Pierwsza placówka oświatowa dla dzieci niesłyszących powstała w Edynburgu w 1767 roku i w Paryżu w 1770 roku. Natomiast podobny zakład przeznaczony do działań oświatowo-wychowawczych na ziemiach polskich zorganizowano w Warszawie w 1817 roku. Do końca XIX wieku powstały kolejne cztery placówki (Szczepankowski 2000).

W 1922 roku w niepodległej już Polsce powstał Warszawski Klub Sportowy Głuchoniemych, który działał dzięki wsparciu Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych, zrzeszający jego wychowanków. Uprawiano w nim piłkę nożną i lekkoatletykę, a reprezentacja klubu, w liczbie czterech osób, wzięła udział w I Międzynarodowych Igrzyskach Sportowych Głuchoniemych w 1924 roku. Po utworzeniu kolejnych organizacji: w Warszawie, Lwowie, Poznaniu, Łodzi i Krakowie, w Warszawie w 1927 roku powstał Polski Związek Sportowy Głuchoniemych. W tym też roku zorganizowano I Mistrzostwa Polski Głuchoniemych w lekkoatletyce. Popularne były ponadto w tym środowisku: piłka nożna, strzelectwo sportowe, tenis stołowy, siatkówka, kolarstwo, gimnastyka, koszykówka, narciarstwo i pływanie. Polscy niesłyszący obecni byli na II Międzynarodowych Igrzyskach Sportowych Głuchoniemych w Amsterdamie (1928 roku), ale na kolejne igrzyska w 1931 roku w Norymberdze polska ekipa nie wyjechała ze względu na brak środków finansowych. Podobnie było też w przypadku igrzysk w Londynie w 1935 roku. Powrót na międzynarodowe bieżnie nastąpił w 1937 roku, a w 1939 roku w polskiej reprezentacji wyjeżdżającej na V Międzynarodowe Igrzyska Sportowe Głuchoniemych do Sztokholmu znalazły się trzy kobiety, które zdobyły dwa brązowe medale (Szczepankowski 2000).

Okupacja hitlerowska i radziecka ograniczyła działalność sportową. Wśród ofiar wojny znalazło się też wielu działaczy i zawodników. Ci, którzy przeżyli, wznawiali aktywność sportową. Także na terenach przyłączonych do Polski organizowano nowe koła i stowarzyszenia.

Celem pracy jest ukazanie podstaw ekonomicznych sportu w omawianym środowisku w Szczecinie, uwarunkowań kulturowych i społecznych oraz perspektyw dalszego rozwoju.

Część teoretyczna

Historia sportu niepełnosprawnych, w tym niesłyszących, traktowana była zwykle marginalnie przez badaczy dziejów kultury fizycznej w Polsce. Podstawową monografią jest cyto-

wana wcześniej, praca B. Szczepankowskiego (2000). Sport osób niepełnosprawnych w gorzowskiej organizacji „Start” przedstawiał w swoich opracowaniach Zbigniew Szafkowski (2007; 2011), w których także aktywność niesłyszących znalazła swoje miejsce. Powyższą tematyką, tym razem na terenie województwa koszalińskiego w latach 1975-1998, zajmowali się Agnieszka Połaniecka i Paweł Lenik (2016), a na obszarze województwa zielonogórskiego – Anna Jankowska (1998). Jak dotąd brakuje jednak opracowań dotyczących uwarunkowań działalności sportowej osób niesłyszących na terenie Pomorza Zachodniego po 1945 roku, co skłoniło autorów do podjęcia powyższej tematyki.

Metodyka badań

W badaniach przeprowadzono analizę materiałów archiwalnych, prasowych, dostępnych opracowań, w tym stron internetowych oraz zastosowano metodę dedukcyjno-indukcyjną. Przy wykorzystaniu bezpośrednich źródeł autorzy ustalali proces kształtowania się sportu w środowisku niesłyszących, oceniając zachodzące zmiany (metoda indukcji). Wyciągane były także wnioski bez możliwości bezpośredniego wglądu do odpowiednich materiałów i bazując na wiedzy poza źródłowej (metoda dedukcji). Wykorzystano zbiory archiwalne Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie oraz Klubu Sportowego „Korona”. Cezurę początkową stanowi organizacja pierwszego klubu sportowego dla osób niesłyszących w Szczecinie.

Analiza wyników badań

Po II wojnie światowej na przyłączonym do Polski Pomorzu Zachodnim zaczęto organizować kluby sportowe, przenosząc tradycje z różnych regionów przedwrześniowej Rzeczypospolitej. Wśród pionierów zabrakło jednak aktywnego sportowego środowiska niesłyszących, które byłoby w stanie stworzyć własne stowarzyszenie w tym regionie. Tak więc, województwo szczecińskie, obejmujące administracją państwową omawiany rejon geograficzny, stało niejako na uboczu ogólnokrajowych imprez głuchoniemych, które odbywały się tuż po wojnie. Jedynym akcentem był zorganizowany przez Główny Komitet Kultury Fizycznej obóz kondycyjny dla głuchoniemych lekkoatletów (44 osoby) i piłkarzy (42 osoby) w centralnym ośrodku sportowym w Złocińcu w 1952 roku (APSz, PWRN, sygn. 11813, k.1). W tym też roku, w dniu 20 lipca, w ramach przygotowań do meczu z Francją i igrzysk głuchoniemych, w Szczecinie odbyły się kontrolne zawody lekkoatletyczne, w czasie których ustanowiono osiem rekordów Polski („Głos Szczeciński” nr 174, 22.07.1952). Jednak żaden ze szczecińskich sportowców niesłyszących nie znalazł się w kadrze narodowej. Podobnie było też na meczu lekkoatletycznym Polska-NRD w 1953 roku i NRD-Polska w 1954 roku w Berlinie, podczas którego ustanowiono dwa rekordy świata (rzut oszczepem i sztafeta 4x100 m kobiet) i siedem rekordów Polski („Głos Szczeciński” nr 178, 29.07.1954).

Ograniczenia rozwoju sportu głuchych wynikały z uwarunkowań organizacyjnych i ekonomicznych, nie mówiąc oczywiście o samym braku zrozumienia ogółu społeczeństwa. W modelu kultury fizycznej pierwszej połowy lat 50., wzorowanym na rozwiązaniach radzieckich, nie przewidziano zasadniczo miejsca dla sportu w tym środowisku i w związku z tym odpowiedniego finansowania. Kluby i koła sportowe funkcjonowały przy związkach zawodowych, a praktycznie przy poszczególnych zakładach pracy. Gdy od 1953 r. zaczęło działać Zrzeszenie Sportowe „Start” stworzono odpowiednie warunki dla poprawy zdrowia i sprawności fizycznej pracujących w spółdzielniach niepełnosprawnych i inwalidów wojennych. W województwie szczecińskim regionalny oddział Polskiego Związku Głuchych nie wykazywał w tym czasie, niestety, szerszego zainteresowania krzewieniem kultury fizycznej w środowisku swoich podopiecznych.

W połowie lat 50. XX wieku nastąpiły zauważalne zmiany w świadomości społecznej, charakteryzujące się otwarciem kulturalnym na Zachód, tolerancją władzy wobec przenikających do kraju nowości. Wobec rozwoju igrzysk sportowych dla osób niepełnosprawnych, szczególnie igrzysk paraolimpijskich od 1960 roku, nastąpiła także wyraźna aktywizacja różnych środowisk na terenie Polski, w tym na Pomorzu Zachodnim. Taką działalność rozpoczął Związek Spółdzielni Inwalidów wspólnie ze Zrzeszeniem Sportowym „Start” (APSz, PWRN w Szczecinie, sygn. 11589, k. 41). Pierwszy start szczecińskich sportowców inwalidów odbył się w sierpniu 1963 roku na I Ogólnopolskim Festynie Sportowym Spółdzielczości Inwalidów w Sierakowie Wielkopolskim. Podobnie, w 1960 roku, rozpoczęła działalność Szczeciński Klub Sportowy Polskiego Związku Głuchych (SKS PZG). Jego siedziba była zlokalizowana przy u. Armii Czerwonej 7/6 (obecnie ul. Monte Cassino). Stowarzyszenie od 1961 roku współpracowało z Zakładem dla Dzieci Niedosłyszących, mieszczącym się w tym czasie przy ul. Wielkopolskiej 14. Warunki, w jakich funkcjonowała organizacja nie były, niestety, odpowiednie. Brakowało zarówno środków finansowych, jak i sprzętu sportowego. W latach 1960-1961 w klubie zatrudniony był tylko jeden pracownik na niepełnym wymiarze godzin, jako sekretarz i trener jednocześnie. Na początku stowarzyszenie liczyło 38 mężczyzn i 7 kobiet, a pod koniec 1960 roku – 39 mężczyzn i 8 kobiet (por. tabela 1). Najaktywniejszymi sekcjami były: lekkoatletyczna, strzelectwa sportowego, siatkówki, tenisa stołowego i szachów. Obok nich działały także sekcje: koszykówki, akrobatyki, piłki nożnej, pływania i turystyki. Zajęcia odbywały się na boiskach, a w okresie zimowym w świetlicach i hali sportowej. Obok oddziału szczecińskiego, powstały także sekcje w Koszalinie, Białogardzie. W 1963 roku zorganizowano terenową sekcję w Słupsku, a w 1966 roku w Szczecinku (APSz, PWRN w Szczecinie, sygn. 905, k. 56-68). Od 1962 roku umożliwiono członkom szczecińskich sekcji treningi ze słyszącymi zawodnikami ze stowarzyszeń: „Pogoni” i AZS. Niewątpliwie było to możliwe dzięki osobistym kontaktom szkoleniowców pracujących z niesłyszącymi. Stwarzano okazje m.in. do wspólnych meczów siatkówki czy pojedynków szachowych. Przynajmniej raz w miesiącu organizowano też wycieczki turystyczno-krajoznawcze. W 1962 roku zatrudniono, obok sekretarza-instruktora, drugiego trenera, a w 1963 roku kolejnych dwóch (szkoleniowcy lekkoatletyki, koszykówki i pływania). Popularne były w tym środowisku biegi przełajowe, a najlepsi zawodnicy rywalizowali z pełnosprawnymi sportowcami w imprezach organizowanych przez

Okręgowy Związek Lekkoatletyczny. Startowano w szachowych mistrzostwach Polski Polskiego Związku Głuchych, a od 1963 roku drużyna niesłyszących brała udział w rozgrywkach koszykówki o mistrzostwo II ligi PZG oraz w rozgrywkach Okręgowego Związku Piłki Koszykowej (APSz, PWRN w Szczecinie, sygn.13297, k. 331-337).

Tabela 1**Liczba zawodników SKS PZG w latach 1960-1965**

Lp.	Liczba zawodników														
	1960 r.			1961			1962			1963			1965		
1.	M	K	razem	M	K	razem	M	K	razem	M	K	razem	M	K	razem
2.	39	8	47	39	12	51	41	12	53	68	21	89	68	21	89

Źródło: APSz, PWRN w Szczecinie, sygn. 905, k. 56-57; APSz, PWRN w Szczecinie, sygn.13297, k. 331-337.

Tabela 2**Liczba zawodników SKS PZG w latach 1966-1976**

Lp.	Liczba zawodników														
	1966			1968			1969			1970			1976		
1.	M	K	razem	M	K	razem	M	K	razem	M	K	razem	M	K	razem
2.	90	19	109	97	30	127	114	36	150	115	48	163	88	36	124

Źródło: APSz, PWRN w Szczecinie, sygn.13297, k. 431; APSz, PWRN w Szczecinie, sygn. 13298, k. 19-387.

W 1968 roku do sportów uprawianych przez niesłyszących w szczecińskim klubie dołączono piłkę ręczną. Uprawiano ją jednak oficjalnie w ramach zajęć tylko przez rok. Mimo to był to właśnie okres największego rozwoju stowarzyszenia. W gronie czołowych szczecińskich sportowców znalazła się szachistka Stanisława Białas oraz pływaczka i lekkoatletka (skok wzwyż) B. Urbańska. Zespół koszykówki startował w rozgrywkach II ligi PZG. W 1976 roku Szczeciński Oddział PZG był organizatorem Indywidualnych Mistrzostw Pływackich PZG w dniach 22-23 maja 1976 roku. Do czołowych sekcji wyczynowych należały w tym czasie: lekkoatletyczna, piłki koszykowej, pływania, szachów, siatkówki i tenisa stołowego (APSz, PWRN w Szczecinie, sygn. 13298, k. 373).

Obok samego klubu aktywny był także Państwowy Zakład Wychowawczy dla Dzieci Niedosłyszących w Szczecinie. Młodzież z tego ośrodka brała udział w różnych imprezach sportowych, m.in. startowała w szkolnych mistrzostwach Polski w pływaniu dzieci głuchych i niedosłyszących. Do grona złotych medalistów w tej dyscyplinie należeli: Małgorzata Walczak, Dorota Dymiańczuk, Bożena Trzaskoś, Agata Wolańska, Wioleta Kowalczyk, Halina Sidoruk, Zbigniew Żaboklicki, Lech Zajączkowski, Jerzy Wrzesiński, Andrzej Kochman, Roman Chmielewski, Janusz Michalski, Jerzy KołECKI, Jacek Wolański. Szczecińską ekipę przygotowywał do zawodów nauczyciel wychowania fizycznego Bernard Andrzejewski.

Lata 80. XX wieku przyniosły permanentny kryzys gospodarczy, który znacząco odbił się na sporcie niepełnosprawnych. Zaczęto likwidować poszczególne spółdzielnie zatrudniające inwalidów, w tym także czynnych zawodników. Te istniejące ograniczały pomoc dla sportowców i zmniejszały środki przeznaczane na różne formy opieki i rehabilitacji niepełnosprawnych. W 1990 roku zlikwidowano Centralny Związek Spółdzielni Inwalidów, Centralny Związek Spółdzielni Niewidomych w Warszawie, Regionalne i Wojewódzkie Związki Spółdzielni Inwalidów. Niepełnosprawni zawodnicy pozbawieni zostali w ten sposób organizacyjnych i ekonomicznych podstaw, które przez wiele lat wspierały sport w tym środowisku (Grzybowski 2006).

Dnia 25 stycznia 2001 roku, z inicjatywy znanego szczecińskiego wioślarza Sławomira Czerwińskiego, zorganizowano zebranie założycielskie Uczniowskiego Klubu Sportowego „Wiosło”, który został wpisany dnia 29 marca tego roku do ewidencji Wydziału Edukacji, Sportu i Turystyki Urzędu Miejskiego w Szczecinie pod pozycją 58. Na prezesa wybrano Sławomira Czerwińskiego, wiceprezesem ds. sportowych został Grzegorz Domański, wiceprezesem ds. organizacyjnych – Aldona Karcewicz, sekretarzem klubu – Sylwia Kubowicz, skarbnikiem – Małgorzata Łapińska. Celem klubu była działalność sportowa, rekreacyjna, ale nade wszystko popularyzacja wioślarstwa wśród młodzieży z wadą słuchu. Początkowo młodzież mogła korzystać wyłącznie z ergometrów wioślarskich, ale dzięki pomocy Polskiego Związku Towarzystw Wioślarskich zostały zakupione dwie łodzie wyczynowe, a w szkoleniu klub wspierało Szczecińskie Towarzystwo Wioślarskie. W 2007 roku nawiązano także współpracę z Polską Federacją Sportu niesłyszących (obecnie Polski Związek Sportu Niesłyszących), co zaowocowało startem w zawodach rangi mistrzowskiej. UKS „Wiosło” brał udział w ogólnopolskich zawodach halowej piłki nożnej, koszykówki, siatkówki i lekkoatletyce¹.

Kolejny klub, zrzeszający jednak zarówno młodzież szkolną, jak i osoby dorosłe z wadą słuchu, powstał w Szczecinie ponad jedenaście lat później. Dnia 27 września 2012 roku w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niesłyszących w Szczecinie odbyło się pierwsze spotkanie organizacyjne pod przewodnictwem Olgierda Koczorowskiego. Na prezesa Szczecińskiego Klubu Sportowego Głuchych „Korona” (SKSG „Korona”) wybrano Michała Stryczyńskiego. Wiceprezesem został Marcin Bodnar, sekretarzem – Agata Kaczmarczyk, skarbnikiem – Monika Chmielewska, a członkami zarządu: Anita Chodacka, Agnieszka Izwikow i Paweł Mazurkiewicz². Po kolejnych wyborach w kwietniu 2015 roku prezesem został Marcin Bodnar, wiceprezesem – Marek Miśków, sekretarzem – ponownie Agata Kaczmarczyk, skarbnikiem – Paweł Mazurkiewicz, a członkami zarządu – Anita Wąsik i Piotr Lipiński. O dnia 28 stycznia 2016 roku nowy zarząd klubu tworzą: prezes – Marek Miśków, wiceprezes – Magdalena Zubkiewicz, skarbnik – Paweł Mazurkiewicz, sekretarz – Anita Chodacka, i członkowie – Krzysztof Araszkiwicz, Olgierd Koczorowski i Piotr Lipski. W skład komisji rewizyjnej wchodzi: Arkadiusz Pałatyński (przewodniczący), Łuksza Woźniak i Jędrzej Jaworowski.

¹ <http://slaboslyszaczyszczecin.superszkolna.pl> [dostęp: 12.09.2016].

² <http://sksg.szczecin.pl> [dostęp: 14.09.2016].

Klub od samego początku skupiał wokół siebie osoby zarówno z wadą słuchu, jak i zdrowych, w tym rodziców, nauczycieli oraz wszystkich innych, chcących wspierać kulturę fizyczną w omawianym środowisku. Jedną z pierwszych uprawianych dyscyplin sportu była piłka nożna, a zajęcia prowadził Bartosz Żołnowski. Podstawy języka migowego okazały się niezbędne przy trudnym procesie szkolenia niesłyszących, ograniczonego kontaktu z otoczeniem, konieczności częstego powtarzania rozwiązań taktycznych i nauczania przepisów gry (Borkowska 2015, s. 34). W lutym 2015 roku funkcję trenera objął Łukasz Wrzosek, któremu pomagał w migowym tłumaczeniu poleceń szkoleniowca Marcin Bodnar.

Obok piłki nożnej powstała sekcja piłki siatkowej mężczyzn prowadzona przez Michała Deubela, siatkówki kobiet z trenerką Małgorzatą Michno, którą zastąpił w późniejszym okresie Michał Deubel. Obok wymienionych utworzono ponadto sekcję bowlingu (instruktor Tomasz Pick) oraz żeglarską (instruktor Marcin Bodnar).

Zawodnicy SKSG „Korona” w 2013 roku brali udział w eliminacjach do Mistrzostw Polski Niesłyszących w siatkówce mężczyzn, Ogólnopolskim Turnieju w Siatkówce Oldbojów mężczyzn w Warszawie (I miejsce). Dużym osiągnięciem w tym roku było zajęcie I miejsca szczeecińskiej załogi (kpt. Marcin Bodnar) w X Pucharze Polski Żeglarzy z Niepełnosprawnością w Giżycku, w kategorii żeglarzy niesłyszących i na XIX Mistrzostwach Polski Żeglarzy z Niepełnosprawnością w Giżycku³.

W 2014 roku zawodnicy „Korony” wzięli udział w Indywidualnych i Drużynowych Mistrzostwach Polski Niesłyszących w Bowlingu zorganizowanych w Olsztynie (V miejsce drużynowo), eliminacjach do Mistrzostw Polski Niesłyszących w Siatkówce Seniorów, eliminacjach do Pucharu Polski Niesłyszących w Siatkówce oraz w Ogólnopolskim Turnieju Oldbojów w Siatkówce w Szczecinie, na którym zawodnicy „Korony”, jednocześnie współgospodarza imprezy, zajęli I miejsce⁴.

Czołowi szczeecińscy zawodnicy z omawianego klubu uzyskiwali także uznanie w oczach trenerów reprezentacji narodowej niesłyszących. Do szerokiej polskiej kadry zostali powołani sportowcy z sekcji bowlingu – Aleksandra Pałacz i Tomasz Pick, a z sekcji siatkówki – Monika Bzdrenga. Do reprezentacji piłki nożnej nominację uzyskały Paulina Sobala i Nikola Perlakowska. W 2016 roku w piłkarskiej kadrze narodowej kobiet znalazła się Justyna Siwek, a w męskiej – Karol Ryngwelski i Robert Sałapatek. W reprezentacji bowlingu znaleźli się natomiast Michał Pick i Tomasz Pick.

Klub „Korona” w 2015 roku był organizatorem trzech imprez o charakterze ogólnopolskim. Należały do nich: Eliminacje Mistrzostw Polski Niesłyszących Mężczyzn w Piłce Nożnej 11-osobowej (grupa B), Eliminacje do Mistrzostw Polski Niesłyszących w Halowej Piłce Nożnej oraz I Ogólnopolski Turniej Niesłyszących w Bowlingu o Zachodniopomorskie CUP.

Klub Sportowy „Korona” utrzymuje się dzięki składkom członkowskim, dofinansowaniu przez Gminę Miasto Szczecin oraz ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki za

³ <http://www.msz.org.pl> [dostęp: 10.03.2015].

⁴ <http://www.pzsn.pl> [dostęp: 12.03.2015].

pośrednictwem Polskiego Związku Sportu Nieślyszących z siedzibą w Lublinie. Ponadto, działalność stowarzyszenia wspierają różni darczyńcy. I tak na przykład w 2016 roku DGS Poland Sp. Z o.o. w Mierzynie sfinansował zakup strojów bowlingowych, a kolejny sponsor Hotelik Szwajk ze Szczecina przeznaczył określone środki na dwie imprezy, które zostały zorganizowane w 2016 roku. Często też osoby fizyczne dokonują darowizn na cele statutowe (przeważnie jesienią i zimą).

Miasto oraz Ministerstwo Sportu i Turystyki finansuje wynajęcie hali sportowej oraz pensje dla trenerów. Samorząd miejski przeznacza w budżecie środki na zakup sprzętu sportowego, dopłaca do ubezpieczenia zawodników, obsługi księgowej oraz badań lekarskich. Ministerstwo Sportu i Turystyki wspomaga ponadto obsługę techniczną, zakup materiałów biurowych oraz współfinansuje ubezpieczenie zawodników.

Podsumowanie

Szczecińskie kluby dla osób niesłyszących i niedosłyszących spełniały bardzo ważną rolę w omawianym środowisku. Odpowiadały na zapotrzebowanie nawiązywania osobistych kontaktów, więzi, zrzeszania się, aktywnego spędzania czasu wolnego oraz rywalizacji. Uwarunkowania sportowej emulacji sprzyjały kształtowaniu charakterów, nabierania pewności siebie, dowartościowały startujących zawodników i pomagały w pokonywaniu kolejnych społecznych oraz fizycznych barier. Ważnym zadaniem było też korygowanie, w wyniku braku aktywności, nabytych wad postawy i wszelkie działania rehabilitacyjne.

Dzięki rozwijającym sekcjom sportowym w szczecińskich klubach zawodnicy niesłyszący mieli często jedyną okazję uprawiania ulubionych dyscyplin oraz aktywności rekreacyjnej i turystycznej. Członkowie opisywanych stowarzyszeń i placówek brali udział w zawodach, turniejach, festynach i wycieczkach, mając zapewnioną kadrę szkoleniową, opiekę lekarską, odpowiednią infrastrukturę oraz sprzęt sportowy. Niewątpliwie sportowa aktywność tego środowiska była możliwa dzięki zaangażowaniu osób związanych ze szczecińskimi szkołami i stowarzyszeniami dla niesłyszących, ale także wynikała z wieloletniej tradycji podobnych działań oraz pomocy finansowej władz państwowych i samorządowych.

Bibliografia

- APSz, PWRN w Szczecinie, sygn.13297, Polski Związek Głuchych. Delegatura Okręgowa w Szczecinie- statuty, protokoły, sprawozdania, 1952-1968.
- APSz, PWRN w Szczecinie, sygn. 13298, PZG - Oddział wojewódzki w Szczecinie - protokoły, sprawozdania, składy zarządów, 1968-1976.
- APSz, PWRN, sygn. 11813, Sprawozdanie z wykonania budżetu za r. 1952.
- APSz, PWRN w Szczecinie, sygn. 11589, Działalność Wojewódzkiego Zrzeszenia Sportowego Spółdzielczości Pracy „Start” Szczecin w latach 1976-1990.
- Archiwum Państwowe w Szczecinie (APSz), Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej (PWRN) w Szczecinie, sygn. 905, Sprawozdania i informacje z działalności klubów sportowych, 1959-1962.

- Borkowska K. (2015), *Działalność Szczecińskiego Klubu Sportowego Głuchych „Korona” w latach 2013-2014*, praca dyplomowa w Wydziale Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- „Głos Szczeciński” (1947-2016).
- Grzybowski T. (2006), *Piłka siatkowa w Zrzeszeniu Sportowym „Start” do 1989 roku*, (za:) Janowska A. (1998), *Rozwój sportu niepełnosprawnych na terenie województwa zielonogórskiego w latach 1965-1996*, (w:) Woltmann B. (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, T. III, Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej Sekcja Historii KF, Gorzów Wlkp.
- Jurewicz O., Winniczuk L. (1973), *Starożytni Grecy i Rzymianie w życiu prywatnym i państwowym*, PWN, Warszawa.
- „Kurier Szczeciński” (1945-2016).
- Nowak L. (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, T. VII, Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej Poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp.
- Połaniecka A., Lenik P. (2016), *Sport osób niepełnosprawnych w województwie koszalińskim w latach 1975-1998*, (w:) Nowak L., Jurek T. (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, T. XII (2). *Kultura Fizyczna w Polsce Ludowej*, Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej Poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp.
- Szałkowski Zb. (2007), *30-lecie Gorzowskiego Związku Sportu Niepełnosprawnych „Start” (1976-2006)*, Lubuska Rada Olimpijska, Gorzów Wlkp.
- Szałkowski Zb. (2011), *35 lat Gorzowskiego Związku Sportu Niepełnosprawnych „Start” (1976-2011)*, Lubuska Rada Olimpijska, Gorzów Wlkp.
- Szczepankowski B. (2000), *Historia ruchu głuchoniemych*, PZG, Warszawa.
- <http://www.sksg.szczecin.pl> [dostęp: 14.09.2016].
- <http://www.slaboslyszaczszczecin.superszkolna.pl> [dostęp: 12.09.2016]
- <http://www.msz.org.pl> [dostęp: 10.03.2015].
- <http://www.pzsn.pl> [dostęp: 12.03.2015].

Social and Economic Determinants of Sports of Deaf People in Szczecin in the Years 1960-2016

Summary

Along with the development of theoretical bases of modern sports, interest in its role in activating disabled people's environments was increasing. Organisation of championships for these groups, including Paralympic Games, has sped the process of social acceptance and organisational forming. The paper "Social and Economic Determinants of Sports of Deaf People in Szczecin in the Years 1960-2016" presents the conditions of development of sports of deaf people since 1960, i.e. since the moment of establishing of first Deaf People Sports Club in this city. The association from the very beginning co-operated with deaf children educational institution where physical education and sports were elements of rehabilitation and compensation of acquired defects of development. Swimming, athletics, volleyball, basketball, football, sport shooting, table tennis, acrobatics, and taking part in chess tournaments were sports played in this social group. Tourism was also popular. Pupils Sports Club "Wiosło" (Paddle) in 2001 and in 2012 Szczecin's Sports Club of

Deaf People “Korona” (Crown) were established in Szczecin. Currently promoted in this social environment are such sport disciplines as football, volleyball, basketball, bowling, sailing, and rowing. Health and social benefits being the results of playing sports by deaf people were shown in the paper. The range of the activities and possible limitations were also shown.

The deductive-inductive method of analysis of archives, press and available studies, also those from web sites, were used in the research.

Key words: history, physical culture, deaf people, Szczecin, years after 1945.

JEL codes: I12

Социальные и экономические обусловленности спорта глухих в Щецине в 1960-2016 гг.

Резюме

Наряду с развитием теоретических основ современного спорта рос интерес к его роли в активизировании среды инвалидов. Организация чемпионатов для этих групп, в том числе параолимпийских игр, ускорила процесс социального одобрения и организационного формирования. В статье представили обусловленности развития спорта глухих начиная с 1960 г., т.е. с момента возникновения первого спортивного клуба глухих в этом городе. Общество с самого начала сотрудничало с воспитательным заведением для детей с дефектом слуха, где физкультура и спорт были элементом реабилитации и компенсации полученных дефектов в развитии. В этой среде занимались плаванием, легкой атлетикой, волейболом, баскетболом, спортивной стрельбой, настольным теннисом, акробатикой, а также принимали участие в шахматных турнирах. Популярным был также туризм. В 2001 г. в Щецине возник ученический спортивный клуб «Весло», а в 2012 г. – Щецинский спортивный клуб глухих «Корона». Сегодня к числу пропагандируемых дисциплин спорта относятся: футбол, волейбол, баскетбол, боулинг, парусный спорт и гребля. В статье указали оздоровительные и общественные выгоды, вытекающие из занятия спортом лицами с дефектом слуха. Указаны тоже диапазон их активности и возможные ограничения.

В обследовании применили дедуктивно-индуктивный метод, анализ архивальных материалов, пресс-материалов, а также доступных разработок, в том числе вебсайтов.

Ключевые слова: история, физкультура, глухие, Щецин, период после 1945 г.

Коды JEL: I12

Artykuł nadesłany do redakcji w maju 2017 roku

© All rights reserved

Afiliacja:

dr Ryszard Stefanik

mgr Kamila Borkowska

Uniwersytet Szczeciński

Wydział Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia

Katedra Społecznych Podstaw Kultury Fizycznej

al. Piastów 40 B, budynek 6

71-065 Szczecin

e-mail: ryszard.stefanik@univ.szczecin.pl

e-mail: borkowskamila24@gmail.com